

Wyrok z dnia 29 marca 2006 r., IV CSK 96/05

Rozwiązanie umowy leasingu przez strony po zawiadomieniu korzystającego o przelewie wierzytelności przyszłych wynikających z tej umowy nie ma skutków prawnych wobec nabywcy (art. 512 k.c.).

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

Sędzia SN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Banku Gospodarki Żywnościowej SA w W., Oddziału w O. przeciwko Lechowi S., Elżbiecie S. i Ryszardowi M. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 29 marca 2006 r. skargi kasacyjnej pozwanych Lecha S. i Elżbiety S. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 31 maja 2005 r.

oddalił skargę kasacyjną i zasądził od pozwanych Lecha S. i Elżbiety S. na rzecz powoda kwotę 2700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód – Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. w W. domagał się wydania nakazu zapłaty kwoty 113 247,28 zł na podstawie weksla wobec pozwanych Lecha S., Elżbiety S. i Ryszarda M. Posiadany przez powoda weksel służył do zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z umowy leasingu, przy czym pozwany Lech S. był wystawcą weksla, a pozostali pozwani jego poręczycielami. Objęta pozwem kwota pieniężna stanowi sumę niezapłaconych przez leasingobiorcę rat leasingowych.

Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo, ustalając, że w dniu 16 grudnia 1998 r. została zawarta umowa leasingu pomiędzy "H.L.", spółką z o.o. (leasingodawcą) a pozwanymi Lechem S. i Ryszardem M., prowadzącym działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej. Umową tą objęto ciągnik siodłowy mercedes benz oraz ustalono opłaty leasingowe w ratach. Dla zabezpieczenia wierzytelności

leasingobiorcy Lech S. wystawił weksel gwarancyjny *in blanco*, na którym złożyli podpisy pozostali pozwani jako poręczyciele. Sporządzono odpowiednią deklarację wekslową. W dniu 23 grudnia 1998 r. pomiędzy powodem (cesjonariuszem) a leasingodawcą (cedentem) została zawarta „umowa o wykup wierzytelności leasingowej”. Przeniesiono także prawa z weksla *in blanco* na rzecz powoda na podstawie indosu. Wspólnicy spółki cywilnej (leasingobiorcy) zostali zawiadomieni o przelewie. W dniu 28 listopada 2000 r. leasingodawca i leasingobiorcy sporządzili aneks do umowy leasingu, w którym rozwiązano umowę leasingu w dniu 30 listopada 2000 r. Przedmiot leasingu został zwrócony. W czerwcu 2003 r. powód wysłał do pozwanych dłużników wekslowych zawiadomienie o wypełnieniu weksla na kwotę 113 092,77 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że w wyniku przelewu wierzytelności na cesjonariusza przechodzi również uprawnienie do rozwiązania umowy kreującej wierzytelność (art. 509 § 2 k.c.). Rozwiązanie umowy leasingu z pominięciem cesjonariusza prowadzi do bezskuteczności prawnej takiego rozwiązania. Weksel gwarancyjny był uzupełniony przez osobę uprawnioną, ponieważ do przeniesienia praw z weksla *in blanco* stosuje się reguły dotyczące przelewu wierzytelności. Nie jest wyłączony obrót wekslami *in blanco*, także na podstawie indosu. Deklaracja wekslowa nie wyłączała możliwości indosowania weksla.

Apelacja pozwanych Lecha S. i Elżbiety S. została oddalona jako nieuzasadniona. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji. Rozważając zasadność roszczenia powoda stwierdził, że strony umowy leasingu nie mogły rozwiązać tej umowy – ze skutkiem wobec cesjonariusza – po dokonaniu cesji wierzytelności leasingowej na rzecz cesjonariusza i zawiadomieniu leasingobiorców o cesji, na podstawie umowy cesji przeszło bowiem na nabywcę uprawnienie do rozporządzania wierzytelnością, tj. możliwość decydowania o jej byciu prawnym. Do cesji wierzytelności przyszłych, wynikających z zawartej umowy leasingu, ma zastosowanie art. 512 k.c., tworzący odpowiednią ochronę prawną dla cesjonariusza. W ocenie Sądu Apelacyjnego, uprawnienie stron umowy leasingu do jej rozwiązania bez zgody cesjonariusza nie wynika także z treści tej umowy i ogólnych warunków umowy leasingu. Nawet w razie zwrotu przedmiotu leasingu leasingobiorcy byli zobowiązani do zapłaty jednorazowej sumy pozostałych do uiszczenia do końca okresu trwania leasingu opłat leasingowych z odsetkami za opóźnienie. W konsekwencji powód, nabywca wierzytelności z umowy

leasingu, był uprawniony do wypełnienie weksla *in blanco* wystawionego przez leasingobiorcę i zaopatrzonego w indos. Uzupełnienie to obejmowało sumę nieuiszczonych rat leasingowych należnych cesjonariuszowi.

W skardze kasacyjnej pozwanych podniesiono zarzut naruszenia art. 233 § 1 w związku z art. 390 k.p.c. W zakresie pierwszej podstawy kasacyjnej wskazano na naruszenie prawa materialnego w wyniku niewłaściwego zastosowania art. 509 w związku z art. 65 oraz art. 512 k.c. i art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282 – dalej: "Pr.weksl."). Skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz uchylenie wyroku Sądu Okręgowego, ewentualnie o uchylenie obu wyroków i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Przelew wierzytelności obejmujących raty leasingowe nastąpił w dniu 23 grudnia 1998 r. na podstawie „umowy o wykup wierzytelności”, leasingobiorca został zawiadomiony o przelewie, a następnie strony umowy leasingu w dniu 30 listopada 2000 r. rozwiązały tę umowę. Należności objęte pozwem z pewnością należy zaliczyć do wierzytelności przyszłych w chwili zawarcia umowy przelewu, poszczególne roszczenia o zapłatę rat leasingowych wynikały bowiem ze stosunku zobowiązaniowego o charakterze ciągłym, były płatne w równych odstępach czasu oraz w terminach późniejszych od daty zawarcia umowy przelewu z Bankiem (por. np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r., II CK 16/02).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i literaturze nie kwestionuje się dopuszczalności cesji wierzytelności przyszłych według reguł przewidzianych w art. 509 i nast. k.c. Pojawiła się tylko kwestia, które przepisy dotyczące cesji – lub w jakim zakresie – nie mogą mieć zastosowania do cesji wierzytelności przyszłej. W rozpatrywanej sprawie spór koncentrował się na tym, jakie konsekwencje prawne miało rozwiązanie umowy leasingu przez jej strony – po zawiadomieniu dłużnika o cesji – w stosunku do nabywcy wierzytelności obejmującej przyszłe raty leasingowe. Przepis art. 512 zdanie drugie k.c. czyni bezskuteczne wobec nabywcy wierzytelności wszelkie porozumienia pomiędzy zbywcą i dłużnikiem, dokonane po zawiadomieniu dłużnika o cesji.

Ochrona nabywcy wierzytelności uzasadnia przyjęcie stanowiska zawartego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r., II CK 16/02, że art. 512 k.c.

stosuje się do dokonanego za zgodą cedenta i dłużnika rozwiązania umowy, stanowiącej podstawę przelanej z góry wierzytelności. Trzeba jednak stwierdzić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawił się także pogląd, iż art. 512 k.c. nie ma w ogóle zastosowania do cesji wierzytelności przyszłej (por. np. wyroki z dnia 30 stycznia 2003 r., V CKN 345/01, OSNC 2004, nr 4, poz. 65 i z dnia 26 października 2005 r., V CK 211/05, nie publ.). Akceptacja stanowiska Sądu Najwyższego przyjętego w wyroku z dnia 6 listopada 2003 r. nie przesądza jeszcze dogmatyczno-prawnej argumentacji prezentowanej w tym wyroku. W każdym razie należy eksponować podobieństwo sytuacji prawnej nabywcy wierzytelności istniejącej i nabywcy wierzytelności przyszłej, zwłaszcza gdy przedmiotem cesji są wierzytelności przyszłe, u których podstaw leży określony stan faktyczny, zrealizowany już w znacznym stopniu (zawarcie umowy leasingu, określenie rat wymagalnych po wskazanych terminach). Zbycie wierzytelności przyszłych ma charakter definitywny i w definitywny sposób kształtuje sytuację prawną nabywcy oraz dłużnika. Dłużnik i zbywca wierzytelności nie mogą zatem – bez zgody nabywcy – skutecznie modyfikować tej sytuacji m.in. w wyniku podejmowanych między nimi czynności prawnych mających na celu zdecydowanie o bycie prawnym wierzytelności przyszłej lub jej modyfikacji po dokonaniu cesji. W każdym razie nabywca wierzytelności przyszłych może także powoływać się na treść art. 512 zdanie drugie k.c., jeżeli dłużnik neguje uprawnienie wierzyciela w związku z dokonaniem odpowiedniej czynności prawnej ze zbywcą (np. w związku z rozwiązaniem umowy leasingu i zwrotem przedmiotu leasingu). Nie było zatem podstaw do uznania, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 512 zdanie drugie k.c. przez błędne zastosowanie.

Przepis art. 512 k.c. nie ma charakteru bezwzględnie obowiązującego i mógłby być zmieniony m.in. w postanowieniu umowy przelewu. W każdym razie nabywca wierzytelności przyszłej musi mieć określony wpływ na ukształtowanie się własnej sytuacji prawnej w związku z dokonaną cesją wierzytelności przyszłej. Według skarżących, postanowienia umowy o wykup wierzytelności świadczą o tym, że strony umowy przelewu zastrzegły dla leasingobiorcy uprawnienie do odpowiedniego kształtowania umowy ze skutkami wobec nabywcy wierzytelności przyszłej.

Stanowisko takie nie jest uzasadnione. Wskazane postanowienia umowy o wykup wierzytelności nie dają podstaw do wniosków sugerowanych przez

pozwanych. W umowie przewidziano m.in. odpowiedzialność leasingodawcy za wypłacalność leasingobiorcy z tytułu przelanej wierzytelności, obowiązek powiadomienia leasingobiorcy o dokonanym przelewie i stwierdzono, że Bank nie ma możliwości zawierania umów z leasingobiorcą zmieniających warunki wpłaty wierzytelności. Realizacja wykupu wierzytelności następuje po przekazaniu Bankowi przez leasingobiorcę potwierdzenia wierzytelności (uznanie długu) przez leasingobiorcę oraz innych dokumentów potwierdzających ustanowienie zabezpieczenia prawnego. Wbrew sugestii skarżących, z postanowień tych nie sposób wyprowadzić uprawnienia leasingodawcy do „zmiany umowy” ze skutkami wobec nabywcy wierzytelności leasingowych. Co więcej, w umowie stwierdzono m.in. to, że „leasingodawca zobowiązuje się do uzgodnienia z Bankiem treści wszelkich zmian umów zawartych między nim a leasingobiorcami”. Nie było zatem podstaw do twierdzenia, że Sąd Apelacyjny naruszył art. 65 k.c., dokonując wykładni postanowień wskazanych w kasacji w sposób odmienny niż uczynili to pozwani.

Nietrafne jest stanowisko pozwanych, że Bank mógł dochodzić roszczeń obejmujących całość rat leasingowych tylko wobec leasingodawcy, a nie wobec pozwanych. Zgodnie z umową, „w przypadku przedterminowego rozwiązanie umowy leasingu, leasingodawca zobowiązuje się niezwłocznie do przekazania na rachunek Banku kwoty równej sumie rat leasingowych przypadających do zapłaty po dniu rozwiązania umowy”. Należy przyjąć, że w umowie o wykup wierzytelności strony ustanowiły dodatkową klauzulę, tworzącą zabezpieczenie na rzecz nabywcy wierzytelności (tzw. klauzulę gwarancyjną). Klauzula ta nie eliminuje uprawnienia cedenta do dochodzenia scedowanej należności od dłużników, a tworzy tytuł do powstania dodatkowego roszczenia dla cesjonariusza, inna jest bowiem podstawa prawna tego roszczenia i inny charakter prawny. Należy ponadto stwierdzić, że w umowie o wykup wierzytelności znalazły się jeszcze inne zobowiązania gwarancyjne leasingodawcy wobec cesjonariusza wierzytelności leasingowych, np. tzw. gwarancja wypłacalności dłużnika.

Bank uzyskał wobec dłużników dwa roszczenia z dwóch odrębnych tytułów prawnych – jako cesjonariusz na podstawie umowy o cesję (art. 509 k.c.) i na podstawie weksla własnego, wystawionego przez leasingobiorcę. Wystawiony weksel gwarancyjny *in blanco* został zaopatrzony w indos wekslowy na rzecz Banku.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, obrót weksla *in blanco* na podstawie indosu wekslowego jest możliwy, ale nie tworzy dla indosatariusza ułatwień w dochodzeniu praw z weksla, wywiera natomiast skutki przewidziane w przepisach prawa cywilnego (art. 509 k.c.) (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2004 r., II CK 499/03, nie publ., z dnia 21 czerwca 2002 r., V CKN 1511/00, nie publ., z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1107/00, OSNC 2003, nr 4, poz. 55 i z dnia 5 lutego 1999 r., III CKN 342/97, OSNC 1998, nr 9, poz. 141). Weksel gwarancyjny uzupełniony został zatem przez podmiot uprawniony. Z treści deklaracji wekslowej wynika, że weksel ten służył właśnie dla zabezpieczenia wierzytelności wynikających z umowy leasingu z dnia 16 grudnia 1998 r., a w chwili uzupełnienia weksla wierzytelności te (raty leasingowej) już istniały i były wymagalne. W tej sytuacji okazał się również zarzut naruszenia art. 10 Pr.weksl.

Według skarżących, istniały podstawy do przyjęcia, że Bank akceptował ostatecznie rozwiązanie umowy leasingu. Do takiego wniosku należałoby dojść nawet przy założeniu, że rozwiązanie umowy leasingu w dniu 28 listopada 2000 r. nie było wcześniej skuteczne wobec Banku, który nie wykazywał przez trzy lata żadnej aktywności w zakresie dochodzenia kwoty stanowiącej niezapłacone raty leasingowe. W okolicznościach sprawy nie sposób jednak przypisywać Bankowi jako wierzycielowi woli akceptowania rozwiązania umowy leasingu w tym sensie, że zamierzał on zwolnić leasingobiorcę z obowiązku zapłaty pozostałych rat leasingowych. Taka sytuacja musiałaby być jednak wyraźnie wykazana. Ponadto wierzyciel nie ma obowiązku dochodzenia roszczenia, ryzykuje zatem ewentualnie powstanie stanu przedawnienia roszczenia. Należy także podkreślić, że Bank nie twierdził, iż nie doszło między stronami do rozwiązania umowy leasingu. Eksponował tylko trafne stanowisko o braku wpływu takiego zdarzenia na istnienie własnego roszczenia o zapłatę rat leasingowych wobec leasingobiorcy w świetle przepisu art. 512 k.c.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną pozwanych jako nieuzasadnioną (art. 398¹⁴ k.p.c.).